

העזולה מהסוגיא

גיטין ו. - יא:

פרשת נשא ה'תשפ"ג

דף ו

- ◆ **דין ראית השליח שהגט נכתב לשמה** - לרבי אחי השליח צריך לראות שכל הגט נכתב לשמה, ולרבי אמי ורבי אסי ורב אשי מספיק לראות שכתבו שורה אחת לשמה משום שמסתמא סיימו את הגט לשמה, וכן מספיק שהשליח שמע את רעש הכתיבה וכן שמע שהסופר אומר שכותב את הגט לשמה.
- ◆ **שליח שמביא גט ממדינה למדינה בבבל** - לרב לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ולשמואל צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם^א.
- ◆ **שליח שמביא גט מבבל לארץ ישראל** - לרב יוסף ספק האם צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ולרבי אביתר לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.
- ◆ **שליח שמביא גט ממקום למקום ב'מחוזא'** - לרבה בר אבא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו באופן שמביא באותה מדינה משורת בתים אחת לשורת בתים אחרת, ולרב ששת צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו באופן שמביא מ'שכונה' (קבוצה של שלש בתים) ל'שכונה' אחרת, ולרבה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו באופן שמביא גט באותה 'שכונה'^ב.
- ◆ **דיני שרטוט** - אסור לכתוב שלש מילים מפסוק (לרבי יצחק) או ארבע מילים מפסוק (לברייתא) בלי שרטוט^ג.

הערות

- א הגמ' מבארת שהטעם של רב שלא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, משום שבני בבל בקיאים לשמה, וכן עדים מצויים לקיים את הגט משום שיש ישיבות בבבל. והטעם של שמואל שצריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, משום שאין עדים מצויים לקיים את הגט כיון ש'מתיבתא בגרסייהו טרידי'.
- ב דברי רש"י מבואר שהדין של רב שלא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, נאמר רק מתקופת רב ואילך משום שרב קבע ישיבה בבבל, אבל לפני תקופת רב צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כיון שאין עדים מצויים לקיים את הגט. אמנם תוס' חולקים וסוברים שהדין של רב נאמר מתקופת גלות יכניה שגלו עמו 'החרש והמסגר' וקבעו ישיבות בבבל.
- ג הגמ' מבארת שהטעם ששליח שמביא גט ממדינה למדינה במחוזא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם גם באופן שמביא את הגט ממקום למקום במחוזא, משום שבני מחוזא אינם משתיהם בבתיהם אלא יוצאים לסחורה ולכן אינם מכירים את החתימות ואין עדים מצויים לקיים את הגט.
- ה' תוס' מבאר שהאיסור לכתוב שלש או ארבע מילים בלי לעשות שרטוט מארבע רוחות של הקלף, ובמחוזא ובמגילת אסתר יש דין נוסף לעשות שרטוט בכל שורה ושורה, אבל בספר תורה ובתפילין אין דין לעשות שרטוט בכל שורה ושורה, אמנם באופן שהסופר לא יכול לכתוב יפה בלי שרטוט בכל

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

◆ איסורי אבלות מחמת החורבן של בית המקדש:

- שירה - אסור לשיר בפה או לשיר בכלי בבית המשתה, וכן אסור לשמוע שיר בזמן שהולך לישון או בזמן שקם, משום שבאופנים אלו האדם מתענג ביותר^ז.
 - עטרות חתן וכלה - אסור לעשות לחתן עטרה לחתן או לכלה, משום שלחתן ולכלה יש שמחה יתירה^ה.
- ◆ גבולות ארץ ישראל - בדברי המשנה מבואר שארץ ישראל מגיעה עד עכו, אמנם הגמ' מבארת שיש רצועה דקה שממשיכה לאחור עכו שהיא גם ארץ ישראל^ו.
- ◆ דיני מעשר ושביעית בגידולים שגדלים בספינה שנמצאת בנהרות בארץ ישראל:
- לת"ק - חייבים במעשר ובשביעית.
 - לרבי יהודה - באופן שהספינה גוששת חייבים במעשר ובשביעית, ובאופן שאין הספינה גוששת פטורים ממעשר ומשביעית^ז.

דף ח

◆ דיני שליח שהביא גט שנכתב בספינה:

- באופן שהספינה הייתה בנהרות שבארץ ישראל:
 - לרבי ירמיה:
 - לת"ק - לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.
 - לרבי יהודה - באופן שהספינה גוששת לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ובאופן שאין הספינה גוששת צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם^ח.

⊕ הערות ⊖

שורה ושורה, צריך לעשות שרטוט בכל שורה ושורה מדין 'זה קלי ואנוהו', ובאופן שאין דין לעשות שרטוט בכל שורה ושורה והסופר עשה נחשב 'הדיוט', משום שיכל הפטור מדבר ועושהו נקרא הדיוט^ז.

תוס' דן האם הדין שרטוט נאמר רק באופן שכותב את הפסוק בשביל דרשה, או גם באופן שכותב את הפסוק בשביל צחות הלשון.

ד הגמ' מבארת שהמקור של האיסור לשיר בכלי הוא מהפסוק 'בשיר לא יתן יין ימר שכר לשותיו', והמקור של האיסור לשיר בפה הוא מהפסוק 'אל תשמח ישראל אל תגיל כעמים'.

ה בדברי הגמ' בסוטה [מט ב] מבואר ש'עטרה של חתן' הכוונה לעטרה שעשויה מזהב וכסף ומצייירים עליה בגפרית ומלח, או עטרה מוורד והדס, או עטרה מ'קנים וחילת', ורש"י מבאר שהיו מניחים עטרות אלו על ראש החתן, ותוס' מבאר שהיו מניחים עטרות אלו מעל ראש החתן, ובדברי הגמ' בסוטה מבואר ש'עטרה של כלה' הכוונה ל'עיר של זהב'.

מקור האיסור של עטרות חתן: לרב חסדא דכתיב 'הסיר המצנפת והרים העטרה', ודורשים שבזמן שהמצנפת בראש הכהן הגדול מותר לשים עטרה בראש החתן, אבל בזמן שבית המקדש חרב ואין מצנפת בראש הכהן הגדול אסור לשים עטרה בראש החתן, אמנם לרב הונא פסוק זה הוא אסמכתא, ומקור האיסור הוא מגזירה דרבנן.

ו רש"י מבאר (לפי המסקנא) שעכו נמצאת בגבול המערבי של ארץ ישראל סמוך לים, ועכו הייתה חציה מארץ ישראל (חציה המערבי) וחציה מחוץ לארץ (חציה המזרחי). ומאמצע עכו יצאה רצועה לכזיב, ומרצועה זו ולמערב נחשב ארץ ישראל, ומרצועה זו ולמזרח נחשב חוץ לארץ.

ז נחלקו רש"י ותוס' באיזה אופן נחלקו ת"ק ורבי יהודה: לרש"י נחלקו בספינה של חרס, ולכן הגידולים יכולים לינוק מהקרקע גם באופן שהספינה אינה נקובה, אבל בספינה של עץ, הגידולים לא יכולים לינוק מהקרקע באופן שהספינה אינה נקובה. ולתוס' נחלקו בספינה של עץ, ולכן הגידולים יכולים לינוק מהקרקע גם באופן שהספינה אינה נקובה, אבל בספינה של חרס, הגידולים לא יכולים לינוק מהקרקע באופן שהספינה אינה נקובה.

הגמ' דנה בגידולים הגדלים בעצין נקוב שמונח על גבי יתדות האם חייבים במעשר ובשביעית, ורבי זירא מבאר שלת"ק חייבים במעשר ובשביעית ולרבי יהודה אינם חייבים במעשר ובשביעית, ורבי דוחה שאין הכרח לכן שאפשר לומר שלכו"ע חייבים במעשר ובשביעית, משום שדברי רבי יהודה נאמרו רק ב'ספינה העשויה לברוח'.

ח רבי ירמיה סובר שכמו שנחלקו התנאים לענין חיוב מעשר ושביעית בגידולים הגדלים בספינה שאינה גוששת, כך נחלקו התנאים בשליח שמביא גט בספינה, תוס' מוסיף שלמרות שלענין גידולים הגדלים בספינה יש הבדל האם הספינה של עץ או של חרס (וכפי שהתבאר בהערה הקודמת), מ"מ לענין שליח שהביא גט שנכתב בספינה אין הבדל.

○ לרב נחמן בר יצחק - לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם^ט.

◆ **דיני שליח שהביא גט מאיים הנמצאים בים:**

- לת"ק - רואים כאילו חוט מתוח מטורי אמנון עד נחל מצרים, ובאופן שהביא מאיים שנמצאים מהחוט לצד מזרח לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ובאופן שהביא מאיים שנמצאים מהחוט לצד מערב צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם.
- לרבי יהודה - רואים כאילו חוט מתוח מקפלוריא עד ים אוקיינוס, וכן חוט מתוח מנחל מצרים ועד ים אוקיינוס, ובאופן שהביא מאיים שנמצאים בין שני החוטים הללו לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, ובאופן שהביא מאיים שאינם נמצאים בין שני החוטים הללו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם^י.

◆ **שליח שהביא גט מסוריא לארץ ישראל - צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום שיש חשש שהגט מזויף, כיון שלא שכיח שיירות מסוריא לארץ ישראל.**

◆ **דיני טומאת ארץ העמים:**

- בחוץ לארץ - רבנן גזרו טומאה בין באופן שנגע באדמה ('גושה'), ובין באופן שלא נגע באדמה ('אווירה') משום שמאהיל על האדמה^{יא}.
- בסוריא - רבנן גזרו טומאה רק באופן שנגע באדמה ('גושה'), ולא באופן שלא נגע באדמה ('אווירה').

◆ **דיני אמירה לגוי לצורך קיום מצווה:**

- ישוב ארץ ישראל - מותר אמירה לגוי לכתוב שטר מכירה, למרות שבכתיבת השטר יש בה איסור דאורייתא^{יב}.
- מילה:
 - לתירוץ ראשון בתוס' - מותר אמירה לגוי לעשות איסור דרבנן (כגון להביא מים דרך חצר שאינה מעורבת).
 - לתירוץ שני בתוס' - מותר אמירה לגוי לעשות איסור דאורייתא (כגון להביא מים דרך רה"ר).
- לשאר מצוות - אסור לומר לגוי לעשות איסור דרבנן.

⊕ **הערות** ⊖

ט רב נחמן בר יצחק סובר שנידון זה לא שייך למחלוקת התנאים לענין חיוב מעשר ושביעית בגידולים הגדלים בספינה, אלא לכו"ע המביא גט בספינה לא צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם, משום שהספינה נחשבת כארץ ישראל.

י בדברי הגמ' מבואר ששורש המחלוקת של ת"ק ורבי יהודה הוא האם האיים שבים נחשבים לארץ ישראל, והמקור שרבי יהודה לרבות איים שרחוקים מארץ ישראל הוא מהיתור של המילה 'וגבול', בפסוק 'וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול', אמנם ת"ק סובר שדורשים מיתור זה לרבות את האיים הקרובים לארץ ישראל, ורבי יהודה סובר שלכך לא צריך דרשה.

בדברי רש"י ותוס' בתירוץ אחד מבואר, שלפי רבי יהודה רק האיים שנמצאים בתוך גבולות אלו נחשבים לארץ ישראל, אבל היבשה שנמצאת בתוך גבולות אלו נחשבת לחוץ לארץ. אמנם תוס' בתירוץ השני נוקטים, שאפילו היבשה שנמצאת בתוך גבולות אלו נחשבת לארץ ישראל.

יא הברייתא מביאה שנחלקו התנאים באופן שאדם נכנס לחוץ לארץ בתוך שידה תיבה ומגדל: לרבי יוסי ברבי יהודה לא נטמא ולרבי נטמא ורש"י ותוספות מבארים שהטעם של רבי יוסי ברבי יהודה שלא נטמא משום שנמצא בתוך 'אהל', והטעם של רבי נטמא משום שסובר ש'אהל זרוק' לא נחשב ל'אהל'.

תוס' בתירוץ אחד מחדשים שהדין שהנכנס לארץ העמים באופן שלא נגע באדמה טמא משום שמאהיל על האדמה, נאמר לפי רבי שמעון בן גמליאל שסובר שקברי עכו"ם מטמאים באהל, אבל לפי רבי שמעון שסובר שקברי עכו"ם לא מטמאים באהל לא נאמר דין זה.

תוס' בתירוץ שני מחדשים שבאופן שיש גשר שראשו אחד בארץ וראשו אחד בחוץ לארץ ויש כלים תחת ראשו שבארץ, הכלים אינם נטמאים למרות שנמצאים מתחת לאהל יחד עם אדמת חוץ לארץ.

תוס' מעיר שהגמ' בנזיר [נד ב] מבארת בכמה אופנים את מחלוקת התנאים באדם נכנס לחוץ לארץ בתוך שידה תיבה ומגדל, ויש נפק"מ בביאורים אלו בביאור גדר טומאת ארץ העמים ע"ש.

יב הגמ' מבארת שהדין שהתירו אמירה לעכו"ם לצורך ישוב ארץ ישראל נאמר לא רק באופן שקונה בית בארץ ישראל אלא גם באופן שקונה בית בסוריא.

◆ דיני שטר שחרור של עבד:

- לשמה - שטר שחרור של עבד צריך לכתוב לשמה, משום שלומדים גזירה שווה 'לה לה' מגט.
- מחובר - שטר שחרור של עבד צריך לכתוב בתלוש, משום שלומדים גזירה שווה 'לה לה' מגט.
- אמירת בפני נכתב ובפני נחתם - רבנן תיקנו שעבד צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם כמו בגט אשה².

◆ דין 'פלגינן דיבורא' בשטר:

- שיטות התנאים:
 - לרבי מאיר:
 - לרב אדא בר אהבה - 'לא פלגינן דיבורא'.
 - לרב אשי - 'פלגינן דיבורא'.
 - לרבי שמעון - 'פלגינן דיבורא'³.
- שיטות האמוראים:
 - 'לאביי' - 'לא פלגינן דיבורא'.
 - לרבה - 'פלגינן דיבורא'.

⊕ הערות ⊕

יג הגמ' מבארת שכמו שחכמים הקילו בשליח המביא גט אשה ממדינת הים, שנאמן באמירת בפני נכתב ובפני נחתם, כך חכמים הקילו בשליח המביא גט שחרור של עבד, שנאמן באמירת בפני נכתב ובפני נחתם. ובדברי הגמ' מבואר שהטעם שחכמים הקילו בגט אשה הוא מחמת 'עיוגונא', ותוס' מבאר שגם בעבד שייך 'עיוגונא', כיון שאם לא ישתחרר יהיה אסור בת ישראל וכן לא יהיה חייב במצוות.

יד בדברי המשנה מבואר שאדון שכתב כל נכסיו לעבדו, העבד יוצא לחירות וקונה את כל הנכסים. אבל באופן שהאדון כתב את כל הנכסים לעבד חוץ מנכס לא מסוים (כגון 'חוץ מאחד מריבוא שבהם'), העבד לא יצא לחירות, משום שיתכן שכוונת האדון לשייר את העבד עצמו. ונחלקו התנאים באופן שהאדון כתב כל נכסיו לעבדו חוץ מקרקע מסויימת: לרבי מאיר לא יצא לחירות, לרבי שמעון יצא לחירות, ובדברי הגמ' מבואר שבדברי רבי שמעון מוכח ש'פלגינן דיבורא', ונחלקו האמוראים בדעת רבי מאיר: לרב אדא בר אהבה סובר ש'לא פלגינן דיבורא', ולרב אשי סובר ש'פלגינן דיבורא'. ונחלקו רש"י ותוס' בביאור הסוגיא וכדלהלן.

רש"י מבאר, שנחלקו האמוראים בביאור הטעם של רבי מאיר שהעבד לא יצא לחירות באופן שהאדון כתב כל נכסיו לעבדו חוץ מקרקע מסויימת: לרב אדא בר אהבה, משום שיש חשש ששיר את הקרקע כך שייר את העבד. ולרב אשי משום ש'לאו כרות גיטא הוא', כלומר למרות שמעיקר הדין אין חשש שכמו ששייר את הקרקע כך שייר את העבד, מ"מ יש חשש קטן לכך, ובשטר שחרור שיש דין של 'כרות גיטא' צריך שיהיה ברור לגמרי שהעבד משוחרר.

רש"י מוסיף, שהגמ' נקטה שבדברי רבי שמעון משמע שהעבד יצא לחירות גם באופן שהאדון שכתב כל נכסיו לעבדו חוץ מקרקע לא מסויימת (כגון 'חוץ מבית כור קרקע'), ובאופן זה העבד אינו קונה את כל הקרקעות, כיון שבכל קרקע יש ספק שמה האדון התכוון לשיירה, וממילא מוכח בדברי שמעון שסובר שהעבד יצא לחירות ש'פלגינן דיבורא', שהרי הדיבור של 'כל נכסי' לא מתקיים ביחס לקרקע, ובכל זאת מתקיים ביחס לעבד. וכן הגמ' נקטה שבדברי רבי מאיר משמע שבאופן זה העבד לא יצא לחירות, ונחלקו האמוראים בביאור טעמו של רבי מאיר: לרב אדא בר אהבה משום שסובר שיש צד שהתכוון לשייר את העבד, וכן משום שסובר ש'לא פלגינן דיבורא'. ולרב אשי רק משום שסובר שיש צד שהתכוון לשייר את העבד ולכן נחשב 'לאו כרות גיטא הוא', ולפי"ז רבי מאיר סובר ש'פלגינן דיבורא'.

תוס' מבאר לפי דרכו של רש"י, שבאופן שהאדון כתב כל נכסיו לעבד חוץ מקרקע אחת ויש לאדון רק את הקרקע הזו, שאין חשש שכמו שהתכוון לשייר את הקרקע כך התכוון לשייר את העבד, לרבי שמעון, יצא לחירות משום ש'פלגינן דיבורא'. ולרבי מאיר: לרב אדא בר מתנא לא יצא לחירות משום ש'לא פלגינן דיבורא', ולרב אשי יצא לחירות משום ש'פלגינן דיבורא'.

תוס' חולקים על דברי רש"י וסוברים, שבאופן שהאדון כתב כל נכסיו לעבדו חוץ מקרקע לא מסויימת, העבד קונה את כל הקרקעות והאדון יכול לבחור קרקע אחת לעצמו. ולכן תוס' מבארים, שהגמ' נקטה שבדברי רבי שמעון משמע שהעבד יצא לחירות גם באופן שהאדון כתב כל נכסיו לעבדו חוץ מקרקע אחת ויש לאדון רק את הקרקע הזו, ובאופן זה הדיבור 'כל נכסי' לא התקיים, ובכל זאת העבד יוצא לחירות משום ש'פלגינן דיבורא'. והגמ' נקטה שבדברי רבי מאיר משמע שבאופן זה העבד לא יצא לחירות, ונחלקו האמוראים בביאור טעמו של רבי מאיר: לרב אדא בר מתנא משום שסובר ש'לא פלגינן דיבורא', ולרב אשי משום שסובר ש'לאו כרות גיטא הוא', כלומר שהדיבור 'כל נכסי' לא התקיים, ולפי"ז רבי מאיר סובר ש'פלגינן דיבורא'.

- עבד שהביא שטר שכתוב בו 'עצמך ונכסיי קנויים לך', והעבד אמר בפני נכתב ובפני נחתם - נאמן באמירת בפני נכתב ובפני נחתם ביחס לעבד, ואינו נאמן באמירת בפני נכתב ובפני נחתם ביחס לנכסים^{טו}.
- עבד שהביא שטר שכתוב בו 'כל נסיי קנויים לך' והעבד אמר בפני נכתב ובפני נחתם:
 - לפי המ"ד ש'לא פלגינן דיבורא' - לא יצא לחירות, שהרי לא נאמן באמירת בפני נכתב ובפני נחתם כלפי הנכסים, וממילא לא נאמן ביחס לשחרור של העבד כיון ש'לא פלגינן דיבורא'.
 - לפי המ"ד ש'פלגינן דיבורא' - יצא לחירות.

◊ עדים שלא יודעים לקרוא או לחתום:

- בגיטי נשים - עדים שלא יודעים לקרוא עדים אחרים קוראים בפניהם, ועדים שלא יודעים לחתום 'מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו'^{טז}.
- בשטר שחרור עבד ובשאר שטרות - לת"ק דינם שווה לגיטי נשים, לרבין שמעון בן גמליאל עדים שלא יודעים לקרוא או לחתום פסולים.

דף י

◊ דיני כותים:

- האם הכותים נאמנים בקיום המצוות:
 - לת"ק ורבי שמעון בן גמליאל:
 - מצווה שכתובה בתורה והכותים מחזיקים בה - הכותים נאמנים.
 - מצווה שכתובה בתורה והכותים לא מחזיקים בה - לת"ק הכותים נאמנים, לרבי שמעון בן גמליאל ספק האם הכותים נאמנים.
 - מצווה שלא כתובה בתורה והכותים מחזיקים בה - לת"ק הכותים לא נאמנים, לרבי שמעון בן גמליאל הכותים נאמנים.
 - מצווה שלא כתובה בתורה והכותים לא מחזיקים בה - הכותים לא נאמנים.
 - לרבי אלעזר - הכותים לא נאמנים, כיון שאינם בקיאים בדקדוקי מצוות.
- כותי שחתם על שטר:
 - מעיקר הדין:
 - לת"ק - בין בשטר קידושין ובין בשטר גיטין ובין בשטר שחרור של עבד, בין באופן שחתם כותי אחד ובין באופן שחתמו שני כותים, השטר כשר, כיון שהכותים נאמנים בכל המצוות שכתובות בתורה.
 - לרבי שמעון בן גמליאל:
 - במצוות שהכותים מחזיקים - בין באופן שחתם כותי אחד ובין באופן שחתמו שני כותים השטר כשר, כיון שהכותים נאמנים במצוות שכתובות בתורה והכותים מחזיקים בהם.
 - במצוות שאין הכותים מחזיקים (לפי הצד שהכותים לא נאמנים) - בין באופן שחתם כותי אחד ובין באופן שחתמו שני כותים השטר פסול.
 - לרבי אלעזר - הכותים לא נאמנים, כיון שאינם בקיאים בדקדוקי מצוות.

⌘ הערות ⌘

- טו רש"י מבאר שרבנן הקילו שהעבד יהיה נאמן באמירת בפני נכתב ובפני נחתם, רק לענין העבד ולא לענין הנכסים.
- טז רש"י מבאר שכונת הברייתא 'מקרעין להם נייר חלק וממלאים את הקרעים דיו' היא, ששורטין את שמות העדים על השטר על ידי סכין, ולאחר מכן העדים ממלאים את השריטות בדיו. ותוס' מבארים שלוקחים נייר וקורעים בו את שמות העדים, ומניחים את הנייר על גבי השטר, והעדים ממלאים את הקרעים בדיו, וכך העדים חותמים על השטר.
- הגמ' להלן [יט ב] מבארת שבאופן שהעדים לא יודעים לקרוא, צריכים שני העדים לקרוא בפניהם מה שכתוב בשטר, או אפילו עד אחד יקרא בפניהם כגון רב נחמן וספרי דדייני שיש להם אימה, כיון שבאופנים אלו אין חשש שיקראו בשקר. ותוס' מוסיפים שבאופן זה שהעדים מעידים מה כתוב בשטר, אין חסרון של 'עד מפי עד'.

○ תקנת חכמים:

- לת"ק - באופנים שהכותים לא נאמנים, רבנן הקילו שבאופן שכותי אחד חתם על שטר שחרור של עבד או על גט אשה ולאחריו חתם עד כשר, שהשטר כשר, כיון ש'אי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה'".
- לרבן גמליאל - לאביי סובר כדברי ת"ק, לרבא סובר שרבנן לא הקילו.

דף יא

◆ שטר שחתמו עליו גויים:

- באופן שהשטר עלה בערכאות:
 - לת"ק:
 - שטר ראייה - כשר".
 - שטר מכר - לתירוץ הראשון בגמ' כשר משום ש'דינא דמלכותא דינא', ולתירוץ השני פסול.
 - גט אשה ושטר שחרור של עבד - פסול".
 - לרבי שמעון - כל השטרות כשרים משום ש'עדי מסירה כרתי'.
 - באופן שהשטר לא עלה בערכאות (לרבי שמעון):
 - בגט - כשר משום ש'עדי מסירה כרתי'.
 - שאר השטרות - לרבי עקיבא השטר כשר, ולחכמים השטר פסול".

הערות

יז הגמ' מבארת שרבנן הקילו רק בשטר שחרור של עבד או בגט אשה, משום ש'עדי הגט אין חותמים זה בלא זה', ולכן יש ראייה מכך שהישראל חתם שהכותי הוא חבר והשטר כשר, אבל בשאר שטרות שהעדים חותמים זה בלא זה רבנן לא הקילו, כיון שיש חשש שהישראל חתם ראשון בסוף השטר והשאיר מקום להחתים עד ישראל אחר, ובסוף החתימו על השטר עד כותי.

יח בדברי הגמ' מבואר ששטר ראייה שעולה בערכאות כשר, משום ששטר שעולה בערכאות אין חשש שהוא שקר. ונחלקו רש"י ותוס' בביאור דין זה: רש"י מבאר שהשטר כשר על ידי הגויים שחתמו בשטר, משום שלמרות שהגויים פסולים לחתום על גיטין וקידושין, משום שהגויים אינם בתורת גיטין וקידושין, מ"מ הגויים כשרים לחתום על שטר ראייה. ותוס' מבארים ששטר שגויים חתמו עליו פסול מעיקר הדין, כיון שהגויים פסולים לעדות בין בגיטין וקידושין ובין בשטר ראייה דכתיב 'שקר ענה באחי' וגויים לא נחשב 'אח', אלא שרבנן תיקנו ששטר ראייה שעלה בערכאות כשר, כיון שיש ראייה שהגויים לא משקרים.

יט הגמ' [ט ב] בהו"א נוקטת שגט אשה ושטר שחרור של עבד פסולים מדאורייתא. כיון שאין עדות כשרה על השטר, והגמ' דוחה שפסולים מדרבנן, משום שמדובר באופן שיש עדי מסירה, ות"ק סובר כדברי רבי אלעזר ש'עדי מסירה כרתי'. ורש"י [י ב ד"ה תני חוץ] נוקט שדחית הגמ' היא דיחויא בעלמא, אמנם תוס' [שם ד"ה הספא] נוקטים שדחית הגמ' נשארה למסקנא.

ובדברי הגמ' [יא] מבואר שלפי דחיית הגמ' שת"ק מדבר באופן שיש עדי מסירה, ת"ק פסל בגיטי נשים ושחרורי עבדים משום שהשטר 'מזויף מתוכו', ולמרות שחתמו בתוך השטר גויים ש'שמותיהן מובהקין', מ"מ ת"ק סובר שרבנן פסלו שמא יבואו להכשיר גם בגויים ש'אין שמותיהן מובהקין', אמנם בשטר קידושין ת"ק מכשיר, ורש"י מבאר שכיון שמדאורייתא השטר כשר והאשה נחשבת אשת איש, רבנן לא יפסלו את השטר ויתירו אותה לשוק, ותוס' מבארים שאין חשש שיבואו לסמוך על עדי מסירה לחוד, משום שלא יצא מכך תקלה כיון שהאשה תחשוב שהיא מקודשת ולא תקבל שטר קידושין מאדם אחר.

כ בדברי הגמ' מבואר שדברי רבי שמעון שגט אשה ושטר שחרור של עבד כשרים, נאמרו באופן שיש עדי מסירה, ורבי שמעון סובר כדברי רבי אלעזר ש'עדי מסירה כרתי', וכן דברי רבי שמעון נאמרו באופן שחתמו עדים גויים ש'שמותיהן מובהקים', ולכן אין חשש שיחשבו שהם יהודים ויסמכו עליהם, אבל באופן שחתמו על השטר עדים גויים ש'אין שמותיהם מובהקין', שיש חשש שיחשבו שהם יהודים ויסמכו עליהם, השטר פסול משום שהשטר 'מזויף מתוכו'.

כא נחלקו רש"י ותוס' בביאור דין זה: רש"י מבאר שרבי עקיבא מכשיר ללא עדי מסירה, כיון שהעכו"ם כשרים לעדות. אמנם תוס' מבארים שרבי עקיבא מכשיר רק באופן שהשטר נמסר בפני ישראל וחתמו על השטר עכו"ם ש'שמותיהן מובהקין', אמנם חכמים פוסלים גם באופן זה, גזירה שמא יבואו להכשיר ללא עדי מסירה, מחמת שיחליפו בין שטר שלא עלה בערכאות לשטר שעלה בערכאות שכשר ללא עדי מסירה.

הגמ' מביאה שרבא אומר ששטר שנעשה בהדיית וחתמו עליו גויים ונמסר בעידי מסירה גובה מבני חורין ולא גובה ממשועבדים, הגמ' מבארת שמדובר באופן באופן שהשטר נעשה כהלכתו (כלומר שנכתב בצורה שאין חשש שהשטר יכול להזדייף וכן 'חזרו על ענינו של שטר בשורה אחרונה') ולכן גובה מבני חורין, ומ"מ לא גובה ממשועבדים משום ש'אין קול' (והנה לפי דברי רש"י [הובא בהערה קודמת] דברי רבא נאמרו לפי דעת חכמים שבאופן שאין עדי מסירה השטר פסול, ולפי דברי התוס' [הובא שם] דברי רבא נאמרו לפי דעת רבי עקיבא שבאופן שיש עדי מסירה השטר כשר).

בדברי הגמ' [יט ב] מבואר שדברי רבא נאמרו באופן שהשטר נעשה בהדיית אבל באופן שהשטר נעשה בערכאות גובה מבני חורין משום שיש קול, וכן מבואר בדברי הגמ' [שם] שדברי רבא נאמרו באופן שגויים חתמו על הגט אבל באופן שישראל חתמו על הגט למרות שהשטר נכתב בלשון פרסי השטר כשר.

◆ **שטר שיש ספק האם העדים שחתמו עליו הם יהודים או גויים** (כגון ששמות העדים הם שמות שיש ליהודים ולגויים) - באופן שהשטר מגיע מארץ ישראל צריך לחשוש שגויים חתמו על הגט. ובאופן שהגט הגיע מחוץ לארץ לא צריך לחשוש שחתמו גויים על הגט, משום ש'רוב ישראל שבחוץ לארץ שמותיהן כשמות עובדי כוכבים'²².

◆ **התופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים:**

- באופן שהתופס אינו שליח:
 - בבעל חוב:
 - לרב חסדא - לרבי אליעזר קנה, ולרבנן לא קנה²³.
 - לרב פפא ולרב נחמן ורב חסדא ורבי יוחנן - לא קנה.
 - במציאה - לרב נחמן ורב חסדא לא קנה, ולרבי יוחנן קנה משום ש'מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה'.
- באופן שהתופס הוא שליח - לרש"י קנה, לתוס' דינו כדין תופס שאינו שליח.

✧ הערות ✧

כב בדברי רגמ' מבואר שגט שהגיע מארץ ישראל פסול, משום שיש ספק שהעדים שחתמו הם גויים, ואפילו באופן שהגט נמסר בפני עידי מסירה ישראל לפי רבי אלעזר הגט פסול משום שלא נחשב שמות מובהקים. וגט שהגיע מחוץ לארץ כשר, משום שלא צריך לחשוש שהעדים הם גויים אלא נוקטים שהעדים הם יהודים.

כג נחלקו רבי אליעזר ורבנן באדם שליט פאה ואמר שזוכה אותה לעני מסויים: לרבי אליעזר העני זכה, ולרבנן העני לא זכה. ורב חסדא מבאר שנחלקו בדין תופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים, אמנם רגמ' דוחה שאין הכרח שנחלקו בדין זה, משום שאפשר לומר שלכו"ע התופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים לא קנה, וטעמו של רבי אליעזר הוא משום שיכול להפקיר נכסיו ולהיות עני ולזכות לעצמו ו'מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה', וכן אפשר לומר שלכו"ע התופס לבעל חוב במקום שחב לאחריים קנה, וטעמו של רבנן הוא דכתיב 'ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם' ודורשים מהסמיכות 'לא תלקט לעני' שיש איסור ללקט בשביל עני אחר, ורבי אליעזר סובר שדורשים מהסמיכות שעני שיש לו שדה צריך להניח בה פיאה.